

ශ්‍රී ලංකාවේ මානසික රෝගවල ඉහල අනුපාතිකය සඳහා යුද්ධය, දුප්පත්කම හේතු වෙයි

War, poverty cause high rates of mental illness in Sri Lanka

සම්පත් පෙරේරා විසිනි

2008 දෙසැම්බර් 09

මෑත ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ (ලෝසෞසං) වාර්තාවකින් සහ රටේ සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් මෙහෙය වූ සමීක්ෂනයක් මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ මානසික රෝග ඉහල අනුපාතිකයකින් පැවතීම පිලිබඳව අනාවරනය කෙරෙයි. දිවයිනේ දිගුගැස්සෙන සිවිල් යුද්ධය සමග දුප්පත්කම, විරැකියාව, දුර්වල පෝෂණ තත්වය සහ මූලික සේවාවන්ගේ හිඟකම ආදී වූ දිලිඳු සමාජ ආර්ථික කොන්දේසි මෙම තත්වයට මූලික හේතු ලෙස වාර්තාවන් දෙකම හඳුනාගෙන ඇත.

කොලඹ පිහිටි ලෝසෞසං ශ්‍රී ලංකා කාර්යාලයෙන් නිකුත් කෙරුණු මානසික සෞඛ්‍ය පිලිබඳ නවතම දත්ත ලේඛනය මෙසේ අදහස් දැක්වීය: "දශක තුනකට වඩා වැඩි කාලයක් පුරා දිවෙන යුද්ධය සහ (2004 දෙසැම්බරයේ සිදු වූ) සුනාමියේ ප්‍රතිඵල මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනයේ සුවිශේෂ වසයෙන්ම එහි දුප්පත්ම කොටස්වල මානසික යහ පැවැත්ම කෙරෙහි දැඩි බලපෑමක් ඇති කරයි. ශ්‍රී ලංකාවේ මානසික සෞඛ්‍යය දත්ත පෙන්වන්නේ, සන්නද්ධ ගැටුම පැවති කාලවල උග්‍ර සහ සාමාන්‍ය මානසික ආබාධයන් වැඩිවී ඇති බවයි. මේ රට ලෝකයේ ඉහලම සියදිවි නසාගැනීමේ අනුපාතිකයන් සහිත එකකි."

වාර්තාව තවදුරටත් සඳහන් කළේ, "ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනයෙන් සියයට 3ක් කුමන වර්ගයක හෝ මානසික රෝගයකින් පෙළෙන බව තක්සේරු කර ඇති" බවයි. කුමන ආකාරයක හෝ ප්‍රතිකාර ගැනීමක් සිදුකරන අයට සීමා වී ඇති නිසා මෙම අගය අනෙක් දත්ත සමග සැසඳීමේ දී අඩු අගයක් ගනී.

2007 වසරේ දී සිදු කෙරුණු සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශ සමීක්ෂනයේ ප්‍රතිඵල මේ වන තෙක් ප්‍රසිද්ධ කොට නැත. කෙසේ නමුත් ඔක්තෝබර් මස පැවති සම්මන්ත්‍රණයක කල කථාවකදී මානසික සෞඛ්‍ය සේවා දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂිකා වෛද්‍ය හිරන්ති ද සිල්වා සමහර ප්‍රතිඵල සම්පාදන කලා ය. සමස්ථයක් ලෙස, ජනගහනයෙන් සියයට 12.3ක්, විෂාදය සහ පශ්චාත් කම්පන ආතතික ආබාධ [PTSD](ශාරීරික තුවාලයක් මගින් ඇති වන කම්පනය) පමනක් නොව, අසීමිත ආහාර ගැනීම, හදිසි සිදුවීම් මගින් කලබලයට

පත්වීම සහ දිර්ඝ කාලීන සාංකාව ද ඇතුළත් වන පරිදි පලල් ලෙස අර්ථදක්වන ලද, කවරාකාරයක හෝ මානසික රෝගයකින් පෙළෙයි.

2006 දී බෙදුම්වාදී දෙමළ ඊලාම් විමුක්ති කොටි (එල්ටීටීඊ) සංවිධානයට එරෙහිව ආන්ඩුව යුද්ධය යළි දියත් කිරීම මගින් ජනතාවගේ පුලුල් ස්ථරයන් මුහුදී සිටින කායික දුෂ්කරතා සහ මානසික ආතතීන් බෙහෙවින් ඉහල නැග තිබේ. සිවිල් යුද්ධය 1983 සිට මේ දක්වා අඩු ගනනේ ජීවිත 70,000ක් පමණ බිලි ගෙන ඇති අතර මෑත සටන් මගින් ලක්ෂ ගනනක් අවතැන්ගත කරනු ලැබ තිබේ.

දරුණුම ලෙස බලපෑමට ලක්ව ඇති දිවයිනේ උතුරු හා නැගෙනහිර දිස්ත්‍රික්ක දැනට කෙරීගෙන යන මිලිටරි මෙහෙයුම් හේතුවෙන් සමීක්ෂනයට ඇතුළත් කොට නැත. ඒවා ඇතුළත් කලා නම්, සමීක්ෂනයේ සංඛ්‍යා ලේඛනවල අගයන් ඉහල යනු ඇත. යුද කලාපවලට යාබදව පවතින පලාත් කුල යුද්ධය මගින් ඇති කෙරෙන ආතතීන් පැහැදිලිව දක්නට ලැබේ.

උතුරු පලාතට මායිම්ව පවතින පොලොන්නරුව හා අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කවල PTSD පැතිරීම, සියයට 1.7ක් වන සමස්ථ දිවයිනේ අගයන් සමග සැසඳීමේ දී පිලිවෙලින් සියයට 4.2 සහ සියයට 3.6 විය. හිරන්ති ද සිල්වා ගෙනහැර දැක්වූයේ PTSD තත්වයන් සඳහා විධි ගනනාවක විශේෂිත ආතති සහගත තත්වයන් හේතු විය හැකි බවයි. යුද්ධයේ බලපෑමෙන් පීඩාවට පත්ව සිටින අය සඳහා විශේෂිත අවධානයක් දිය යුතු යයි ඇය ඉල්ලා සිටියාය.

වයඹ පලාතේ පුත්තලම දිස්ත්‍රික්කය තුළත් බරපතල ආකාරයේ මානසික රෝග පැතිරීම ඉහල මට්ටමක පවතී. ප්‍රධාන විෂාදී තත්වයන්ගෙන් පෙළෙන ජනතාවගේ ප්‍රතිශතය සියයට 4.2ක් සහ අනෙකුත් ආකාරයේ විෂාදී රෝග තත්වයන් පැතිරීමේ ප්‍රතිශතය සියයට 11.9ක් වන අතර එම සංඛ්‍යා ජාතික මට්ටමේ අගයන් වන සියයට 2.1 සහ සියයට 7.1 මෙන් දෙගුනයකට ආසන්නය. එමෙන්ම මෙම දිස්ත්‍රික්කය මානසික සාධක නිසා ඇති වන ශාරීරික වේදනාවල (somatoform disorder) ඉහල ම ව්‍යාප්තිය, එනම්

සියයට 3ක් වන සමස්ත අගයට සන්සන්දනාත්මකව සියයට 8.9ක්, වාර්තා කලේය.

පසුගිය මාසයේ කල කතාවකදී සෞඛ්‍ය අමාත්‍ය නිමල් සිරිපාල ද සිල්වා පැවසුවේ, කලින් ගින්නේතියට පමනක් දෙවැනි වූ ලංකාවේ සියදිවි නසා ගැනීමේ අනුපාතය සැලකිය යුතු ලෙස දියුණු වී ඇති බවයි. කෙසේ නමුත් ඔහු ඒ පිලිබඳව දත්ත සැපයුවේ නැත. මෑතම ලෝක සෞඛ්‍යය සංවිධානයේ වාර්තාව (ලෝසෝස) පෙන්වුම් කරන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ සියදිවි නසා ගැනීමේ අනුපාතය තවමත් ලෝකයේ නරකම තත්වයේ පවතින රටවල් අතර වැටෙන බවයි.

සමීක්ෂනයට අනුව, ජනගහනයෙන් සියයට 4.2ක් තමන් මිය ගොස් ඇතැයි සිතා ගෙන සිටින අය 'ඒසඩැම්සජස්ක සාෆ්එසදබ්' ලෙස වාර්තා වේ. තවත් සියයට සියයට 1.6ක් නැතහොත් 300,000කට අධික සංඛ්‍යාවක් ක්‍රියාකාරී සියදිවි නසා ගැනීමේ ප්‍රවනතාවක් 'ඒඑසඩැම්සජස්ක සාෆ්එසදබ්' පෙන්වුම් කරයි, නැතහොත් සියදිවි නසා ගැනීම මෙන් ම එය ක්‍රියාවට දැමීමේ සැලසුමක් ද පිලිබඳව දිගින්දිගටම සිතයි.

පසුගිය ඔක්තෝබර් සම්මන්ත්‍රනයේ දී කතා කරමින්, වෛද්‍ය හිරන්ති ද සිල්වා මෙසේ පැවසුවාය: "අපරාධ, ප්‍රචන්ඩ ක්‍රියා හා සිවිල් ආරවුල්වල අනුපාතය, මත්පැන් හා අනෙකුත් මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතයේ අනුපාතය, සිතාමතා තමන්ට ම ශාරීරිකව හානි කර ගැනීමේ හා සියදිවි හානි කර ගැනීමේ අනුපාතය" සමාජයේ මානසික යහ පැවැත්ම පිරිහීම පිලිබඳ සමහර ඇගවුම් ය. විරැකියාව, අඩු ආදායම්, මානව අයිතීන් උල්ලංඝනය කිරීම්, ආතති සහගත සේවා කොන්දේසි සහ සීමිත අධ්‍යාපනය යන සියල්ල විෂාදයට හා සංකාවට තුඩු දී ඇති ආතති තත්වයන්ට හේතු වී තිබෙන්නේ, එමෙන් ම මෙම තත්වයන්ට මුහුණ දීම වඩවඩාත් දුෂ්කර කරමිනි.

රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් වන බේසික් නීඩ්ස් හි හිටපු අධ්‍යක්ෂක ක්‍රිස් අන්ඩිහිල් ද එම සම්මන්ත්‍රනය ඇමතීය. ශ්‍රී ලංකාවේ කුමන හෝ මානසික රෝගයකට

ප්‍රතිකාර ලබමින් සිටින පුද්ගලයන් 42,433ක් සිටිනා බව ඔහු සඳහන් කලේ ය. සෞඛ්‍ය සේවාවන් මුහුණ දී තිබෙන ප්‍රධාන බාධකය වී ඇත්තේ දිගු කලක සිට පවතින පුහුණු මනෝචිකිත්සකයන්ගේ අඩුව බව ඔහු පැවසීය. මුලු රටටම සිටිනුයේ සුදුසුකම්ලත් මනෝචිකිත්සකයන් 130ක් සහ ඩිප්ලෝමාධාරීන් 63 දෙනෙකු පමණි.

බේසික් නීඩ්ස් සිය වෙබ් අඩවියෙන් මෙසේ ප්‍රකාශ කරයි: "ශ්‍රී ලංකාව විශාල මානසික සෞඛ්‍ය ගැටලුවලින් යුක්ත රටකි. මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවන් නොතකා හැර සෞඛ්‍ය පද්ධතිය තුළ අව-ප්‍රතිපාදන සහිත අංශයක්ව පැවතී ඇතුවා මෙන්ම දීර්ඝ කාලීන, දිගටම කෙරීගෙන යන ප්‍රචන්ඩ සිවිල් යුද්ධය බොහෝමයක් මානසික ක්ෂතිය තත්වයන්ට ද ලොව ඉහලම සියදිවි නසා ගැනීමේ අනුපාතයන්ට ද හේතු වී තිබේ."

2009 වසර සඳහා ආන්ඩුවේ සෞඛ්‍යය අයවැය එ.ජ. ඩොලර් මිලියන 533ක් පමණි. එනම්, ගිය වසරේ සෞඛ්‍ය අයවැය වූ ඩොලර් මිලියන 525ට වඩා යන්තම් ඩොලර් මිලියන 8ක වැඩි වීමකි. ආන්ඩුව යුද විසඳුම් දැවැන්ත ලෙස ඉහල දමන තතු යටතේ පවා, සියයට 30ක පමණ මට්ටමකින් නගින උද්ධමනය හා සැසදීමේ දී මෙම අගය මූර්ත වටිනාකමෙන් ගත් කල තියුණු කප්පාදුවක් නියෝජනය කරයි. රටේ දැවෙන අවශ්‍යතා සැපිරිය නොහැකි, සමස්ථ සෞඛ්‍ය අයවැයෙන් මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා වෙන් කර ඇති මුදල ඉතා සුලු පංගුවකි.

මූලික සේවාවන්ගේ සහ පුහුණු වෘත්තීකයන්ගේ හිඟකම ලක්ෂ සංඛ්‍යාත මිනිසුන් මුහුණ දෙන මානසික ක්ෂති තව දුරටත් සංකීර්ණ කිරීමට හේතු වී ඇත. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය විසින් හඳුනාගනු ලැබ ඇති සීමිත මානසික සෞඛ්‍යය පහසුකම් සහිත දිස්ත්‍රික්ක හය රටේ දැන් පවතින යුද්ධයේ සෘජු බලපෑමට හසු වූ හෝ මෑතක සක්‍රීය යුද කලාප බවට පත්වූ ප්‍රදේශ වීම අර්ථහාරීය.